

Natuurwaarden gemeente Zoeterwoude
Voor maaien bermen en watergangen

Natuurwaarden gemeente Zoeterwoude

Voor maaien bermen en watergangen

In opdracht van:

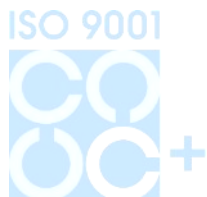
Naam : Gemeente Zoeterwoude
Postadres : Postbus 34
Postcode + plaats : 2380 AA Zoeterwoude
Contactpersoon : mevr. E. van Drimmelen
Telefoonnummer : 071 5806 300

Datum : 08-12-2015
Opgesteld door : ing. J.M. Smit
Status : Definitief
Versie : 0.1

Smit Groenadvies bv

Adres : Zijperweg 3
1742 NE Schagen

Telefoonnummer : 06 20114366
E-mail : info@smitgroenadvies.nl
Internet : www.smitgroenadvies.nl
NEN-EN-ISO 9001 : certificaatnummer 13159/2

Inhoudsopgave

1.	INLEIDING	4
1.1.	Algemeen	4
1.2.	Doel van dit rapport	4
1.3.	Werkwijze	4
2.	ONDERZOEK	5
2.1.	Onderzoeksgebied	5
2.2.	Bureaustudie	6
2.2.1.	Natura 2000	6
2.2.2.	EHS	7
2.2.3.	Literatuur beschermde soorten Zoeterwoude	7
2.3.	Lijst mogelijk voorkomende soorten	8
2.4.	Veldbezoek	8
2.4.1.	Algemeen	8
2.4.2.	Gazons	8
2.4.3.	Bermen en taluds	9
2.4.4.	Oever en water	10
2.4.5.	Gegevens beschermde flora en fauna	10
3.	EFFECTEN	11
3.1.	Beschermde gebieden	11
3.2.	Beschermde soorten	11
3.2.1.	Aanvullend onderzoek	11
3.2.2.	Maatregelen	11
3.3.	<i>Tot slot</i>	12

1. INLEIDING

1.1. Algemeen

In opdracht van de gemeente Zoeterwoude is een nieuw bestek opgesteld voor het onderhoud aan gazons, bermen en watergangen in de gemeente Zoeterwoude.

De werkzaamheden betreffen:

- maaien gazons en bermen;
- het uitmaaien van watergangen;
- maaien bermen en oevers;
- maaien rietvelden;
- maaien slootkant;
- afvoeren en verwerken vrijkomend materiaal.

Bovengenoemde werkzaamheden vallen onder bestendig beheer. Vanuit de Flora- en Faunawet is bij bestendig beheer de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het werkgebied. Het doel van de Flora- en Faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Door deze natuurwaarden voorafgaand aan het werk te onderzoeken, kan schade aan beschermde soorten worden voorkomen of beperkt. Indien schade niet te voorkomen is, is een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet noodzakelijk.

1.2. Doel van dit rapport

Het doel van dit rapport is het aangeven van de (mogelijke) natuurwaarden in de gemeente Zoeterwoude. Met deze natuurwaarden moet de aannemer tijdens de uitvoering rekening houden en zijn werkzaamheden hierop aanpassen.

Dit rapport is de basis voor het opstellen van een plan van aanpak (flora en fauna) door de aannemer, conform de eisen in het bestek. Neemt niet weg dat natuur veranderlijk is en de aannemer voorafgaand aan zijn werkzaamheden zijn werkgebied moet controleren op aanwezige natuurwaarden.

1.3. Werkwijze

Om bovenstaand doel te bereiken, zijn de volgende werkstappen doorlopen:

- Veldverkenning in het plangebied. Bij deze verkenning is een analyse gemaakt van de aanwezige biotopen. Het type biotoop is een indicatie welke beschermde soorten zijn te verwachten;
- Aanvullend worden waargenomen soorten genoteerd. Deze waarnemingen zijn uit de aard der zaak niet volledig;
- Literatuuronderzoek;
- Opstellen van een lijst van de mogelijk voorkomende beschermde soorten;
- Effectanalyse;
- Formuleren van een conclusie of er sprake is van een conflict met de Flora- en faunawet;
- Zo nodig: advies met betrekking tot mitigerende en compenserende maatregelen.

Gezien de periode van uitvoering van het onderzoek, in het najaar, is niet vastgesteld wat de exacte standplaats is van voorkomende beschermde flora. Dit wordt ondervangen door de verplichting van de aannemer om zijn werkterrein voorafgaand aan maaien te schouwen. Ook zal namens de opdrachtgever, voor de eerste maaironde een aanvullend onderzoek worden gedaan om beschermde flora in kaart te brengen.

2. ONDERZOEK

2.1. Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied bestaat uit de gemeente Zoeterwoude, zoals aangegeven op onderstaande afbeelding. Op de tekeningen bij het bestek staat het te onderhouden areaal aangegeven. Het onderzoek heeft zich hoofdzakelijk gericht op de te onderhouden bermen en watergangen in de gemeente.

In de gemeente Zoeterwoude is het onderhoud van de bermen en watergangen gericht op het vergroten van de aanwezige natuurwaarden. In de gemeente liggen een groot aantal bloemrijke bermen en watergangen met natuurvriendelijke oevers.

2.2. Bureaustudie

2.2.1. Natura 2000

Binnen een straal van 3 kilometer ligt 1 Natura 2000 gebied, te weten “De Wilck”.

Het gebied De Wilck bestaat uit vochtige en natte graslanden. De Wilck maakt onderdeel uit van het Hollands-Utrechtse veenweidegebied. De veengebieden zijn pas vanaf de 10e eeuw in gebruik genomen en vanaf de dertiende eeuw is sprake van een systeem van polders en boezems waarop het water wordt uitgeslagen. De Slingerwetering die door het gebied loopt maakte vroeger deel uit van de loop van een eertijds uit het hoogveen ontspringend veenstroompje de Wilck. Het gebied is van betekenis als foerageergebied en vooral rustplaats voor Kleine Zwanen, die van hieruit ook in de omgeving van het gebied foerageren. Daarnaast is het gebied van belang voor broedende weidevogels en doortrekkende en overwinterende steltlopers (Kievit, Goudplevier) en smienten.

2.2.2. EHS

Binnen een straal van 3 kilometer liggen enkele delen van de EHS. Deze betreffen vooral waterrijke verbindingen, oevers en weilanden (weidevogels). De werkzaamheden in het bestek hebben een raakvlak met deze gebieden.

2.2.3. Literatuur beschermde soorten Zoeterwoude

In Zoeterwoude zijn diverse onderzoeken uitgevoerd om aanwezige natuurwaarden in kaart te brengen. Ook zijn er gegevens van waarnemingen die zijn geregistreerd. Voor bepalen van de beschermde soorten zijn de gegevens op Waarnemingen.nl en rapportage “beschermde flora en fauna en maaibeheer Gemeente Zoeterwoude” gebruikt.

Voor het vaststellen van de beschermde soorten gaan we uit van de tabel 2 en 3 soorten volgens de flora- en faunawet. Binnen de gemeente komen de volgende beschermde soorten (relevant voor werkzaamheden) voor:

- Weidevogels;
- Watervogels;
- Rietvogels;
- Bittervoorn;
- Kleine modderkruiper;
- Rietorchis;
- Rugstreeppad;
- Vleermuizen;
- Groene glazenmaker;
- Platte schijfhoren.

2.3. Lijst mogelijk voorkomende soorten

Vanuit de bureaustudie is de volgende lijst met beschermde soorten opgesteld.

<i>Soortgroep:</i>	<i>Naam:</i>	<i>Tabel:</i>
<i>Vogels</i>	Weidevogels	
	Watervogels	
	Rietvogels	
<i>Vissen</i>	Bittervoorn	3
	Kleine Modderkruiper	2
<i>Planten</i>	Rietorchis	2
<i>Amfibieën</i>	Rugstreeppad	3
<i>Ongewervelden</i>	Platte schijfhoren	3
	Groene Glazenmaker	3

2.4. Veldbezoek

2.4.1. Algemeen

Tijdens het veldbezoek zijn de bermen en watergangen nagelopen op aanwezigheid of mogelijke aanwezigheid van de beschermde soorten. Hierbij is hoofdzakelijk gekeken naar geschikt biotoop voor de beschermde soorten, zoals genoemd in paragraaf 2.3.

Conform het bestek zijn de volgende groenelementen nagelopen:

- Gazons
- Bermen en taluds
- Oever en water

2.4.2. Gazons

De gazons zijn grasoppervlaktes die intensief (20 of 30x per jaar) worden gemaaid. Beschermde plantensoorten zijn hier niet te verwachten en ook niet gezien tijdens het terreinbezoek. Broedende vogels zijn ook niet waarschijnlijk door het intensieve onderhoud. Zoogdieren als veldmuis, huismuis, haas en mogelijk wezel of hermelijn zullen van dit biotoop gebruik maken. Amfibieën als gewone pad of bruine kikker zijn mogelijk ook aanwezig.

2.4.3. Bermen en taluds

Langs de wegen en watergangen liggen bermen met grassen en kruiden die extensief onderhouden (2 of 5 keer gemaaid) worden. Begroeiing bestaat hoofdzakelijk uit algemene soorten als grassen, brandnetel, zuring, boterbloem, etc. Er is duidelijk onderscheidt in de bermen die 2x en 5x worden gemaaid. De intensiever bermen vertonen meer grassen dan kruiden. Zeker de ecologische bermen, die 2x worden gemaaid met een bewerkingpercentage van 75% zijn het meest interessant voor beschermde soorten.

In de bermen met een maaifrequentie van 5x zijn beschermde plantensoorten niet te verwachten en ook niet gezien tijdens het terreinbezoek. Broedende vogels zijn ook niet waarschijnlijk door de relatief kleine stroken en intensieve maaifrequentie. Zoogdieren als veldmuis, huismuis, haas en mogelijk wezel of hermelijn zullen van dit biotoop gebruik maken. Amfibieën als gewone pad of bruine kikker zijn mogelijk ook aanwezig.

De bermen met een maaifrequentie van 2 keer per jaar, zowel standaard beheer als ecologisch beheer, zijn veel kruidenrijker en herbergen meer soorten. Beschermde plantensoorten, zoals de rietorchis, zijn zeker in deze bermen te verwachten. De rietorchis zal hoofdzakelijk nabij watergangen te vinden zijn. Gezien de periode van het onderzoek zijn geen exemplaren gezien. Broedende vogels zijn zeer waarschijnlijk op de brede stroken en langs waterkanten. Gezien de soortenrijkdom van vooral de ecologische bermen is het aannemelijk dat hier de platte schijfhoren en groene glazenmaker voorkomen. Zoogdieren als veldmuis, huismuis, haas en mogelijk wezel of hermelijn zullen ook van dit biotoop gebruik maken. Amfibieën als gewone pad of bruine kikker zijn mogelijk ook aanwezig. Tijdens het onderhoud zal dan ook gewerkt moeten worden conform een goedgekeurde gedragscode.

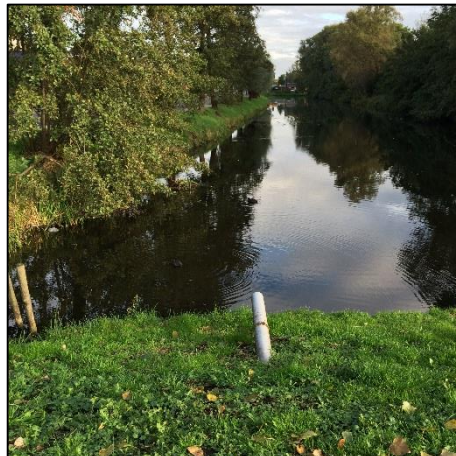
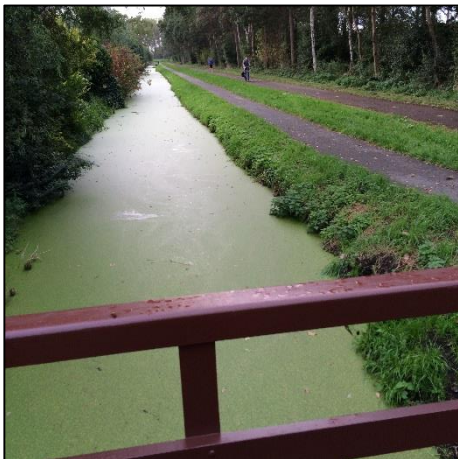

2.4.4. Oever en water

Door de gemeente Zoeterwoude stromen een groot aantal watergangen. Zowel in het buitengebied als in de centrum. De werkzaamheden hebben een groot raakvlak met de watergangen, omdat de werkzaamheden grotendeels langs en in de watergangen worden uitgevoerd.

De meeste watergangen hebben helder water en zijn relatief helder en goed op diepte. In de meeste watergang zijn diverse ondergedoken waterplanten aanwezig en de waterkwaliteit is redelijk tot goed. Het is aannemelijk dat in de watergangen beschermde soorten voorkomen als bittervoorn en kleine modderkruiper. Tijdens het onderhoud zal dan ook gewerkt moeten worden conform een goedgekeurde gedragscode.

De overgangen van land naar water zijn ideaal voor het watervogels om nesten te bouwen. De delen zonder beschoeiing lenen zich hiervoor. Tijdens het werk zal dan ook, tijdens het broedseizoen, vooraf een controle op nesten moeten plaatsvinden door de aannemer.

2.4.5. Gegevens beschermde flora en fauna

Op tekening zijn de belangrijkste locaties en biotopen voor beschermde flora en fauna aangegeven. De tekening is als bijlage bij dit rapport gevoegd.

3. EFFECTEN

3.1. Beschermde gebieden

Binnen een straal van 3 kilometer liggen een Natura 2000 gebied en diverse EHS gebieden. De werkzaamheden voor het onderhoud van gazons, bermen en watergangen hebben echter geen effect op deze gebieden. Voor de uitvoering wordt gewerkt conform een goedgekeurde gedragscode voor bestendig beheer.

Aannemer maakt ook voorafgaand aan de werkzaamheden een plan van aanpak op basis van de gedragscode er mag niet gestart worden met de werkzaamheden voordat het plan van aanpak door de opdrachtgever is goedgekeurd.

3.2. Beschermde soorten

3.2.1. Aanvullend onderzoek

Naar aanleiding van de bureaustudie en het veldbezoek is er geen direct aanvullend onderzoek noodzakelijk. Voor de aanbesteding van de werkzaamheden is voldoende informatie beschikbaar over de aanwezigheid van beschermde soorten in het plangebied. Door te werken volgens een gedragscode bestendig beheer worden de aanwezige natuurwaarden voldoende beschermd. In het, door de aannemer, op te stellen plan van aanpak wordt de werkwijze afgestemd op de aanwezige soorten.

Voor de aanwezige beschermde flora, de rietorchis, vindt voor de eerste maaironde nog een inventarisatie plaats om eventuele standplaatsen op tekening te markeren. Dit neemt niet de verplichting van de aannemer weg om ook zelf vooruitlopend het werkgebied te controleren op beschermde flora en eventuele nesten van vogels.

3.2.2. Maatregelen

Ter plaatse van de werkzaamheden is de kans groot dat er beschermde soorten aanwezig zijn en zijn er zeker flora en fauna risico's te verwachten naar aanleiding van de maai- en schouwwerkzaamheden. De Flora- en faunawet heeft dan ook impact op de werkzaamheden.

De volgende verboden kunnen overtreden worden:

- Beschadigen, vernielen van planten en de standplaats;
- Doden of verwonden van dieren (met name broedende vogels);
- (opzettelijk) verontrusten van dieren.

Het overtreden van de verboden is met name van toepassing gedurende de eerste paar maaironde. Het betreft dan hoofdzakelijk (beschermde) flora, broedende vogels (water, riet en bermen), algemene soorten (zoogdieren/ amfibieën/ reptielen/ ongewervelden en vissen).

De maai- en schouwwerkzaamheden vallen onder bestendig beheer en onderhoud. De vraag is of de werkzaamheden kunnen plaatsvinden? De keuzes zijn:

- 1 Is zorgvuldig handelen mogelijk?
- 2 Is uitstel van de werkzaamheden mogelijk en noodzakelijk?

Keuze 1 (zorgvuldig handelen) is mogelijk via het werken volgens de goedgekeurde gedragscode.

Keuze 2 (uitstel) is niet mogelijk, omdat de bermen en watergangen ook vanuit veiligheidsoogpunt en voor doorstroming gemaaid moeten worden. Wel is het mogelijk om

de locaties met beschermde flora en fauna later uit te voeren, zolang dat geen invloed heeft op de verkeersveiligheid.

Het werk is uit te voeren wanneer de maatregelen voor zorgvuldig handelen goed worden uitgevoerd en zolang er gewerkt wordt conform de gedragscode bestendig beheer en onderhoud van stadswork.

Om aantoonbaar zorgvuldig te handelen gelden de volgende uitgangspunten:

- De gedragscode is op de werklocatie aanwezig;
- Het goedgekeurde plan van aanpak is op het werk aanwezig;
- De medewerkers hebben een werkinstructie ontvangen;
- De werkwijze uit het plan van aanpak is in het terrein herkenbaar terug te vinden;
- Voor vragen is duidelijk dat doorverwezen moet worden naar de uitvoerder;
- Werknemers beschikken over voldoende kennis en vaardigheid om de gedragscode toe te passen (certificering).

3.3. Tot slot

Natuur is onvoorspelbaar. Het is mogelijk dat er ondanks de zorgvuldige voorbereiding en onderzoek toch beschermde soorten worden aangetroffen tijdens de werkzaamheden. In dat geval heeft de uitvoerder een zorgplicht en is verantwoordelijk voor de verdere gang van zaken. In de Flora- en faunawet is namelijk vastgelegd dat de wettelijke zorgplicht voor de aanwezige natuur gedurende het gehele plan-, uitvoerings- en beheertraject de verantwoordelijkheid is van de opdrachtgever (art. 2 Flora- en faunawet).

Bij twijfel over het al of niet voorkomen van beschermde soorten en/of vaste rust-, verblijf- en voortplantingsplaatsen moet altijd nader onderzoek worden uitgevoerd.

Bijlage 1: Beknopte samenvatting Flora en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt alle inheemse zoogdieren (m.u.v. bruine en zwarte rat en huismuis), alle inheemse vogelsoorten, alle soorten inheemse amfibieën en reptielen, de inheemse niet bevisbare vissoorten, enkele hieronder genoemde soorten uit andere soortgroepen en enkele niet inheemse soorten.

De Flora- en faunawet maakt onderscheid tussen verschillende typen werkzaamheden en onderscheidt de daarbij beschermde soorten in een drietal tabellen.

Nb: alle vogelsoorten zijn beschermd en staan niet in de opsommingen.

Altijd geldt de zorgplicht.

Ongeacht de activiteit en de soort dient voldoende zorg in acht genomen te worden voor de in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.

Bij het uitvoeren van werkzaamheden die beschouwd kunnen worden als bestendig beheer of werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ordening, is *geen* ontheffing nodig voor de onderstaande soorten (tabel 1). Voor andere werkzaamheden is een ontheffing nodig die alleen wordt gegeven als er geen afbreuk wordt gedaan aan gunstige staat van instandhouding van de soort:

Zoogdieren

- aardmuis *Microtus agrestis*
- bosmuis *Apodemus sylvaticus*
- dwergmuis *Micromys minutus*
- bunzing *Mustela putorius*
- dwergspitsmuis *Sorex minutus*
- egel *Erinaceus europeus*
- gewone bosspitsmuis *Sorex araneus*
- haas *Lepus europeus*
- hermelijn *Mustela erminea*
- huisspitsmuis *Crocidura russula*
- konijn *Oryctolagus cuniculus*
- mol *Talpa europea*
- ondergrondse woelmuis *Pitymys subterraneus*
- ree *Capreolus capreolus*
- rosse woelmuis *Clethrionomys glareolus*
- tweekleurige bosspitsmuis *Sorex coronatus*
- veldmuis *Microtus arvalis*
- vos *Vulpes vulpes*
- wezel *Mustela nivalis*
- woelrat *Arvicola terrestris*

Reptielen en amfibieën

- bruine kikker *Rana temporaria*
- gewone pad *Bufo bufo*
- middelste groene kikker *Rana esculenta*
- kleine watersalamander *Triturus vulgaris*
- meerkikker *Rana ridibunda*

Mieren

- behaarde rode bosmier *Formica rufa*

- kale rode bosmier *Formica polyctena*
- stronkmier *Formica truncorum*
- zwartrugbosmier *Formica pratensis*

Slakken

- wijngaardslak *Helix pomatia*

Vaatplanten

- aardaker *Lathyrus tuberosus*
- akkerklokje *Campanula rapunculoides*
- brede wespenorchis *Epipactis helleborine*
- breed klokje *Campanula latifolia*
- dotterbloem *Caltha palustris*
- gewone vogelmelk *Ornithogalum umbellatum*
- grasklokje *Campanula rotundifolia*
- grote kaardenbol *Dipsacus fullonum*
- kleine maagdenpalm *Vinca minor*
- knikkende vogelmelk *Ornithogalum nutans*
- koningsvaren *Osmunda regalis*
- slanke sleutelbloem *Primula elatior*
- zwanebloem *Butomus umbellatus*

Bij het uitvoeren van werkzaamheden die beschouwd kunnen worden als bestendig beheer of werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ordening is *geen* ontheffing nodig voor de onderstaande soorten, tabel 2, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van EL&I goedgekeurde gedragscode. Voor andere werkzaamheden of als er niet volgens een gedragscode wordt gewerkt, is een ontheffing nodig die alleen wordt gegeven als er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort:

Zoogdieren

- damhert *Dama dama*
- edelhert *Cervus elaphus*
- eekhoorn *Sciurus vulgaris*
- grijze zeehond *Halichoerus grypus*
- grote bosmuis *Apodemus flavicollis*
- steenmarter *Martes foina*
- wild zwijn *Sus scrofa*

Reptielen en amfibieën

- alpenwatersalamander *Triturus alpestris*
- levendbarende hagedis *Lacerta vivipara*

Dagvlinders

- moerasparelmoervlinder *Euphydryas aurinia*
- vals heideblauwtje *Lycaeides idas*

Vissen

- bermpje *Noemacheilus barbatulus*
- kleine modderkruiper *Cobitis taenia*
- meerval *Silurus glanis*
- rivierdonderpad *Cottus gobio*

Vaatplanten

- aangebrande orchis *Orchis ustulata*
- aapjesorchis *Orchis simia*
- beenbreek *Narthecium ossifragum*
- bergklokje *Campanula rhomboidalis*
- bergnachtorchis *Platanthera chlorantha*
- bijenorchis *Ophrys apifera*
- blaasvaren *Cystopteris fragilis*
- blauwe zeedistel *Eryngium maritimum*
- bleek bosvogeltje *Cephalanthera damasonium*
- bokkenorchis *Himantoglossum hircinum*
- brede orchis *Dactylorhiza majalis majalis*
- bruinrode wespenorchis *Epipactis atrorubens*
- daslook *Allium ursinum*
- dennenorchis *Goodyera repens*
- Duitse gentiaan *Gentianella germanica*
- franjegyentiaan *Gentianella ciliata*
- geelgroene wespenorchis *Epipactis muelleri*
- gele helmbloem *Pseudofumaria lutea*
- gevlekte orchis *Dactylorhiza maculata*
- groene nachtorchis *Coeloglossum viride*
- groensteel *Asplenium viride*
- grote keverorchis *Listera ovata*
- grote muggenorchis *Gymnadenia conopsea*
- gulden sleutelbloem *Primula veris*
- harlekijn *Orchis morio*
- herfstschroeforchis *Spiranthes spiralis*
- hondskruid *Anacamptis pyramidalis*
- honingorchis *Herminium monorchis*
- jeneverbes *Juniperus communis*
- klein glaskruid *Parietaria judaica*
- kleine keverorchis *Listera cordata*
- kleine zonnedaauw *Drosera intermedia*
- klokjesgentiaan *Gentiana pneumonanthe*
- kluwenklokje *Campanula glomerata*
- koraalwortel *Corallorhiza trifida*
- kruisbladgentiaan *Gentiana cruciata*
- lange ereprijs *Veronica longifolia*
- lange zonnedaauw *Drosera anglica*
- mannetjesorchis *Orchis mascula*
- maretak *Viscum album*
- moeraswespenorchis *Epipactis palustris*
- muurbloem *Erysimum cheiri*
- parnassia *Parnassia palustris*
- pijlscheefkelk *Arabis hirsuta sagittata*
- poppenorchis *Aceras anthropophorum*
- prachtklokje *Campanula persicifolia*
- purperorchis *Orchis purpurea*
- rapunzelklokje *Campanula rapunculus*
- rechte driehoeksvaren *Gymnocarpium robertianum*

- rietorchis *Dactylorhiza majalis praetermissa*
- ronde zonnedaauw *Drosera rotundifolia*
- rood bosvogeltje *Cephalanthera rubra*
- ruig klokje *Campanula trachelium*
- schubvaren *Ceterach officinarum*
- slanke gentiaan *Gentianella amarella*
- soldaatje *Orchis militaris*
- Spaanse ruiter *Cirsium dissectum*
- steenanjer *Dianthus deltoides*
- steenbreekvaren *Asplenium trichomanes*
- stengelloze sleutelbloem *Primula vulgaris*
- stengelomvattend havikskruid *Hieracium amplexicaule*
- stijf hardgras *Catapodium rigidum*
- tongvaren *Asplenium scolopendrium*
- valkruid *Arnica montana*
- veenmosorchis *Hammarbya paludosa*
- veldgentiaan *Gentianella campestris*
- veldsalie *Salvia pratensis*
- vleeskleurige orchis *Dactylorhiza incarnata*
- vliegenorchis *Ophrys insectifera*
- vogelnestje *Neottia nidus-avis*
- voorjaarsadonis *Adonis vernalis*
- wantsenorchis *Orchis coriophora*
- waterdrieblad *Menyanthes trifoliata*
- weideklokje *Campanula patula*
- welriekende nachtorchis *Platanthera bifolia*
- wilde gagel *Myrica gale*
- wilde herfsttijloos *Colchicum autumnale*
- wilde kievitsbloem *Fritillaria meleagris*
- wilde marjolein *Origanum vulgare*
- wit bosvogeltje *Cephalanthera longifolia*
- witte muggenorchis *Pseudorchis albida*
- zinkviooltje *Viola lutea calaminaria*
- zomerklokje *Leucojum aestivum*
- zwartsteel *Asplenium adiantum-nigrum*

Kevers

- vliegend hert *Lucanus cervus*

Kreeftachtigen

- rivierkreeft *Astacus astacus*

Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik, geldt een *beperkte* vrijstelling voor de volgende soorten, uit tabel 3, mits de activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van EL&I goedgekeurde gedragscode.

Voor activiteiten in de landbouw en bosbouw geldt geen vrijstelling voor het verstoren van dieren.

Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan drie criteria:

1) Er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang.

- 2) Er is geen alternatief.
3) doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Deze drie criteria vormen de zogenaamde uitgebreide toets.

Op basis van AMvB

Zoogdieren

- das *Meles meles*
- boomarter *Martes martes*
- eikelmuis *Eliomys quercinus*
- gewone zeehond *Phoca vitulina*
- veldspitsmuis *Crocidura leucodon*
- waterspitsmuis *Neomys fodiens*

Reptielen en amfibieën

- adder *Vipera berus*
- hazelworm *Anguis fragilis*
- ringslang *Natrix natrix*
- vinpootsalamander *Triturus helveticus*
- vuursalamander *Salamandra salamandra*

Vissen

- beekprik *Lampetra planeri*
- bittervoorn *Rhodeus cericeus*
- elrits *Phoxinus phoxinus*
- gestippelde alver *Alburnoides bipunctatus*
- grote modderkruiper *Misgurnus fossilis*
- rivierprik *Lampetra fluviatilis*

Dagvlinders

- bruin dikkopje *Erynnis tages*
- dwergblauwtje *Cupido minimus*
- dwergdikkopje *Thymelicus acteon*
- groot geaderd witje *Aporia crataegi*
- grote ijsvogelvlinder *Limenitis populi*
- heideblauwtje *Plebejus argus*
- iepepage *Strymonidia w-album*
- kalkgraslanddikkopje *Spialia sertorius*
- keizersmantel *Argynnis paphia*
- klaverblauwtje *Cyaniris semiargus*
- purperstreepparelmoervlinder *Brenthis ino*
- rode vuurvlinder *Palaeochrysophanus hippothoe*
- rouwmantel *Nymphalis antiopa*
- tweekleurig hooibeestje *Coenonympha arcania*
- veenbesparelmoervlinder *Bolaria aquilonais*
- veenhooibeestje *Coenonympha tullia*
- veldparelmoervlinder *Melitaea cinxia*
- woudparelmoervlinder *Melitaea diamina*
- zilvertrek *Clossiana euphrosyne*

Vaatplanten

- groot zee gras *Zostera marina*

Op basis van de Habitatrichtlijn bijlage IV

Zoogdieren

- baardvleermuis *Myotis mystacinus*
- Bechstein's vleermuis *Myotis bechsteinii*
- bever *Castor fiber*
- bosvleermuis *Nyctalus leisleri*
- Brandt's vleermuis *Myotis brandtii*
- bruinvis *Phocoena phocoena*
- Euraziatische lynx *Lynx lynx*
- franjestaart *Myotis nattereri*
- gewone dolfin *Delphinus delphis*
- gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*
- gewone grootoorvleermuis *Plecotus auritus*
- grijze grootoorvleermuis *Plecotus austriacus*
- grote hoefijzerneus *Rhinolophus ferrumequinum*
- hamster *Cricetus cricetus*
- hazelmuis *Muscardinus avellanarius*
- ingekorven vleermuis *Myotis emarginatus*
- kleine dwergvleermuis *Pipistrellus pygmaeus*
- kleine hoefijzerneus *Rhinolophus hipposideros*
- laatvlieger *Eptesicus serotinus*
- meervleermuis *Myotis dasycneme*
- mopsvleermuis *Barbastella barbastellus*
- Nathusius' dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*
- noordse woelmuis *Microtus oeconomus*
- otter *Lutra lutra*
- rosse vleermuis *Nyctalus noctula*
- tuimelaar *Tursiops truncatus*
- tweekleurige vleermuis *Vespertilio murinus*
- vale vleermuis *Myotis myotis*
- watervleermuis *Myotis daubentonii*
- wilde kat *Felis silvestris*
- witflankdolfijn *Lagenorhynchus acutus*
- witsnuitdolfijn *Lagenorhynchus albirostris*

Reptielen en amfibieën

- boomkikker *Hyla arborea*
- geelbuikvuurpad *Bombina variegata*
- gladde slang *Coronella austriacus*
- heikikker *Rana arvalis*
- kamsalamander *Triturus cristatus*
- knoflookpad *Pelobates fuscus*
- muurhagedis *Podarcis muralis*
- poelkikker *Rana lessonae*
- rugstreeppad *Bufo calamita*
- vroedmeesterpad *Alytes obstetricans*
- zandhagedis *Lacerta agilis*

Dagvlinders

- donker pimperlblauwtje *Maculinea nausithous*
- grote vuurvinder *Lycaena dispar*

- pimperlblauwtje *Maculinea teleius*
- tijmblauwtje *Maculinea arion*
- zilverstreephooibeestje *Coenonympha hero*

Libellen

- bronslibel *Oxygastra curtisii*
- gaffellibel *Ophiogomphus cecilia*
- gevlekte witsnuitlibel *Leucorrhinia pectoralis*
- groene glazenmaker *Aeshna viridis*
- noordse winterjuffer *Sympecma paedisca*
- oostelijke witsnuitlibel *Leucorrhinia albifrons*
- rivierrombout *Stylurus flavipes*
- sierlijke witsnuitlibel *Leucorrhinia caudalis*

Vissen

- houting *Conegonus oxyrrhynchus*
- steur *Acipenser sturio*

Vaatplanten

- drijvende waterweegbree *Luronium natans*
- groenknolorchis *Liparis loeselii*
- kruipend moerasscherm *Apium repens*
- zomerschroeforchis *Spiranthes aestivalis*

Kevers

- brede geelrandwaterroofkever *Dytiscus latissimus*
- gestreepte waterroofkever *Graphoderus bilineatus*
- heldenbok *Cerambyx cerdo*
- juchtleerkever *Osmoderma eremita*

Tweekleppigen

Bataafse stroommossel *Unio crassus*

